

Het is klokslag 15.00 uur.

'Klik'.

Net als elke dag opent een hand de bureaulade, pakt daaruit een appel, een mesje en een servetje, en doet de lade weer dicht. Terwijl de ene hand de appel vasthoudt, komt de andere hand met het mesje om de appel netjes te schillen en van het klokhuis te ontdoen. In alle rust worden de vier partjes een voor een opgegeten. Dan komt het servetje, veegt de mond en de handen af en verdwijnt dan met de schillen en het klokhuis in de afvalbak.

'Klik'.

De lade gaat weer dicht.

In de 25 jaar dat ik bij de belastingdienst werk, houd ik mij bezig met fraudeonderzoek. De boeken moeten kloppen; details spreken daarbij boekdelen. Haarfijn zie ik het verschil tussen beginnende onhandige ondernemers die geen geld willen uitgeven aan een goede boekhouder en ervaren gewiekste zakenlieden met bv's in een holdingstructuur die allerlei dure auto's op de zaak zetten en die de fiscale bijtelling maar een lachertje vinden.

Op mijn bureau staan vier bakjes. Het eerste bakje 'in' is voor de dossiers die ik te verwerken krijg van mijn collega's wanneer die fraude vermoeden. Na mijn onderzoek komen ze in het bakje 'uit', met een formulier waarop ik aangeef of er actie nodig is en zo ja, welke actie en door wie, met een korte toelichting. Het derde bakje is 'onderhanden'. Daarin liggen de dossiers waar ik mee bezig ben, meestal maar één tegelijk. Het vierde bakje is 'overig', meestal leeg. Interne zaken komen per mail dus die hoeven niet op mijn bureau te komen. Zo houd ik mijn bureau graag opgeruimd. Ik heb dan alle ruimte om methodisch en schematisch de context en de omgeving van de verdachte belastingplichtige in kaart te brengen. Daaruit haal ik de meeste aanwijzingen en beweegredenen voor hun zakelijke besluitvorming en de fiscale vertaalslag, al dan niet 'onregelmatig'.

Zo op het oog kloppen de boeken bijna altijd, maar met wat puzzelen heb ik al snel een aanwijzing. Als ik die eenmaal heb, laat ik niet meer los, tot 5 uur 's middags wanneer ik het krakende karretje van de schoonmakers hoor en ik zie hoe het doekje alles rondom mijn paperassen schoonmaakt, terwijl de schoonmaker of schoonmaakster mij een goede avond wenst. Was iedereen maar zo netjes, denk ik wel eens. Ik houd van orde, rust en regelmaat. 's Morgens sta ik altijd om 7 uur op, pak mijn broodtrommel die mijn vrouw gevuld heeft, twee met ham of kipfilet, twee met jonge kaas of komijnkaas en een appeltje voor tussendoor. Ik kom om kwart over acht binnen en begin om half negen met mijn werk. In de middagpauze ga ik naar de kantine. Daar haal ik een kop soep en een pakje melk of karnemelk.

Jaap, mijn chef, is volstrekt tegenovergesteld. Hij is veel minder precies, komt binnen wanneer hij wil en werkt vaak over. Jaap was na mij binnengekomen en is mij al snel in zijn carrière voorbijgestreefd. Met zijn schouders, ellebogen, charme en Hollandse bluf zit hij inmiddels ruim twee salarisschalen boven mij. Niet dat ik hem dat niet gun, maar hij hoeft niet zo op mij neer te kijken. Toch zou ik nooit met hem willen ruilen. Hij vliegt elke dag van hot naar her en ik hoef dat gelukkig niet.

Het einde van de middag nadert. Net als ik mijn laatste dossier voor die dag pak en wil beginnen, zwaait de deur open en komen de collega's binnen, Jaap voorop. Jaap houdt een speech met lovende woorden over 25 jaar integriteit en nauwgezetheid waar de maatschappij trots op mag zijn. Prachtige woorden, maar dit had toch allemaal niet hoeven? Ik doe gewoon mijn werk. Als cadeau krijg ik een halve maand salaris extra, wel belast, en dat vind ik ook niet meer dan billijk. Ook krijg ik een zilveren pen waarop mijn naam gegraveerd is. Nog vijftien jaar en ik zal een gouden pen krijgen, als ik 40 jaar in dienst ben.

De speech hoor ik gelaten aan. Ik luister niet echt naar wat er over mij gezegd wordt. Dat is één lange lijst met vanzelfsprekende kwaliteiten die iedereen beleefd en geduldig aanhoort, vooral omdat in de verte de piepende wieltjes van de borrelkar te horen zijn. Die komt speciaal voor mij, en natuurlijk voor al die dorstige wolven die meteen kijken of er ook echte hapjes zijn, los van de obligate pinda's en de veel te zoute borrelnootjes. Ik hoor de woorden langs mij heen galmen. De betekenis interesseert mij niet. Dat is toch een poppenkast. Jaap staart mij met lege ogen aan terwijl hij zijn speech beëindigt. Het applaus voor mij is eigenlijk voor Jaap.

Een uur en twee glaasjes wijn later gaat de borrelkar weer weg en keert de vredige stilte terug. Ik sluit mijn dossier, plak er een geel briefje in op de regel waar ik gebleven ben, leg het op de stapel 'onderhanden werk', pak mijn bruinleren tas en ga naar huis. Ik drink nooit meer dan twee glaasjes wijn. Doe ik wel eens iets dat onverantwoord is? Nee, nooit, alhoewel... ik oefen op het werk wel eens met het Groot Dictee der Nederlandse Taal, het liefst wanneer niemand bij mij in de buurt is.

*

Het is de dag na het jubileum. Vandaag verwacht ik met rust te worden gelaten. Nu waag ik mij weer eens aan het dictee. Het is al een tijdje geleden dat ik me daarmee bezig had gehouden en oefenen is belangrijk om bij te blijven. Het was mij al opgevallen dat, sinds de vorige editie, er veel kritiek was gekomen van onze zuiderburen. Die vond zijn weerklank in de huidige editie. Heerlijk, die taalkundige details. Gefröbel met taal, dat is mijn hobby. Op een verloren momentje op donderdagmiddag zet ik stiekem wel eens de radio aan. Zo ook vandaag, met een speciaal Zuid-Nederlands tekstfragment. Het lijkt wel een parodie. *'Vermits de bekommernissen van de ambetante carrotier – komma – die zich de ganse tijd voor een dikke leguum neemt – komma – op niets trekken – komma – nemen wij nochtans aan dat hij een vierkantigen hark is – komma – die desgevallend zijn plan trekt ...'*

Het is even na 3 uur in de middag, wanneer Gerard binnenkomt, het afdelingshoofd. Gelukkig is het net in mijn korte pauze, anders had ik mij geen raad geweten. Als Gerard komt, is er echt iets belangrijks, geen triviaal gedoe over hoe lang ik in dienst ben. Voor de alledaagse vragen en opdrachten ben ik Jaap gewend, en die hoor je al van ver aan komen stampen. Gerard is stil. Ineens staat hij voor mijn bureau.

'Steven, heb je even?'

Met dezelfde vloeiende beweging als waarmee ik de radio uit doe, sluit ik mijn bureaulade en leg ik het mesje weg waarmee ik net mijn appeltje had geschild. De helft van het eerste partje zit al in mijn mond en ik overweeg om dit door te slikken of uit mijn mond te halen. Kauwen is zo onbeleefd als er iemand tegenover je zit.

‘Heb je even?’ vraagt Gerard normaal, geduldig, als ik hem niet onmiddellijk aankijk. Ik kan niet doen voorkomen dat ik, middenin mijn ingewikkelde berekeningen, niet aanspreekbaar ben, dus ik knik braaf van ‘ja’.

‘Heel mooi’, zegt Gerard, niet onvriendelijk, en komt meteen ter zake. ‘Steven, ken jij een etablissement met de naam ‘Het geurende roosje’?’

Ik ben redelijk bekend in de omgeving, maar schud bij het horen van deze naam langzaam mijn hoofd.

‘Goed, dan mag jij daar eens gaan rondkijken. De boeken kloppen daar net een beetje al te goed, als je begrijpt wat ik bedoel.’

Dat laatste is overduidelijk. Het ontbreken van maar het kleinste schoonheidsfoutje of de geringste doorhaling met verbetering is meestal verdacht. Ik zie vaak waar creatief boekhouden toe leidt en hoe dat keer op keer een poging is om de boel te beduvelen. Gerard gaat verder.

‘Ik zie dat je helemaal blanco bent. Mooi zo, daar had ik al op gehoopt. De meeste collega’s zouden daar maar wat graag op onze kosten heen willen, maar we hebben vooral een ‘nette heer’ nodig’.

Ik heb geen idee waar dit heen gaat en kijk Gerard vragend aan.

‘Het ‘geurende roosje’ is een verbouwde boerderij even buiten Schijndel waar ondeugende dingen gebeuren. Begrijp je wat ik bedoel?’

Ik moet even slikken. Dat gaat moeilijk en ik voel pijn in mijn keel. Ik heb nog steeds dat stuk appel in mijn mond en had daar uit beleefdheid voor Gerard nog niet op gekauwd.

‘Begrijp me goed. Wát daar precies gebeurt, daar hebben wij helemaal geen moeite mee, maar de fiscus wil wel graag meegenieten.’ Gerard gniffelt. ‘En jou kennen ze daar nog niet, of wel?’

Mijn eerste gedachte is dat Jaap daar wel op af kan worden gestuurd. Die houdt wel van avontuur, zeker zoets. Aan de andere kant, dat is nu misschien wel juist de reden om hem daar niet naar toe te sturen. Ik houd mijn gedachten zorgvuldig voor mij. Ik had nog nooit een besluit van mijn meerderen ter discussie gesteld en zou dat ook nooit doen. Zo ben ik niet, al heb ik soms mijn twijfels. Die deel ik met niemand, zelfs niet thuis met Pauline, mijn vrouw. Stel je voor, zij krijgt te horen waar ik uithang onder werktijd, zogenaamd als dienststopdracht? Ik durf het haar niet goed te vertellen. Als ik dat doe, kan ik voortaan zelf ‘s morgens mijn boterhammetjes smeren, en als ik het niet doe en ze komt erachter, wie weet waartoe zij dan in staat is.

Mijn ambtelijk plichtsbesef wint het uiteindelijk van mijn schaamte. Mijn loyaliteit die tijdens mijn jubileum alom geprezen is, zou nooit mogen wijken voor angst. Ik besef dat mijn vrouw privé is en mijn werk voor de maatschappij. Ik heb een zware verantwoordelijkheid. Toch heb ik lood in de schoenen als ik naar huis fiets. Bij mijn aankomst vind ik een briefje op de keukentafel.

Schat, ik moet helaas naar Elise.

Zij heeft haar pols gebroken in het zwembad en kan niet zelf haar kinderen ophalen. Dirk zit voor zijn werk in Londen en komt vanavond laat pas thuis, dus die kan nu even niet helpen.

Er staat zuurkool voor je klaar, met aardappelpuree, appeltjes, worst en spekjes. Je hoeft het alleen maar even op te warmen.

Tot later, kus, Pauline

Elise en Dirk zijn Paulines zus en zwager. Voor mij betekent dit voorval uitstel van executie. Tegen de tijd dat Pauline thuis komt, lig ik in bed en doe ik het licht van het schemerlampje op het nachtkastje uit na het lezen van hoofdstuk 5 van 'Pinkeltje en de aardmannetjes'. Ik ken dit boek al en kan het inmiddels dromen, maar ik lees het telkens weer uit gewoonte om in slaap te vallen. De volgende ochtend is Pauline al vertrokken als ik mijn broodtrommel in mijn bruinleren tas stop om naar kantoor te gaan. Al had ik mijn onzalige opdracht aan Pauline willen vertellen, ik had het niet eens gekund. Ik had haar daarover misschien even kunnen bellen, maar dit soort dingen bespreek ik liever niet over de telefoon. Ik zou ik haar reactie al helemaal niet in de hand hebben.

*

Het is vrijdagavond. Nu is het zo ver. Ik neem een taxi naar Het Geurende Roosje, stap uit en bel aan. De deur gaat open en ik word verwelkomd door een charmante dame met zware make-up zodat ik haar leeftijd alleen maar kan raden. Zij neemt mijn jas aan en vraagt naar mijn credit card, 'om later gemakkelijk af te rekenen', zoals ze zegt wanneer ze mij een beetje verbaasd ziet kijken.

Even later loop ik naar binnen. Ik kom in de sfeervol verlichte bar met zachte jazzmuziek, waar een andere schone mij snel op mijn gemak stelt. Deze dame is zonder enige twijfel 20 jaar jonger dan haar collega bij de ingang, mooi gevormd, lange benen, gebruind gezicht, donkerrood geverfd haar. Zij stelt zich voor als Chantal. Ik bied haar een drankje aan. Zij neemt een piccolootje, zoals alle meisjes hier blijken te doen. Dat gaat hier allemaal netjes op de rekening, zie ik. Tot dusver is er niets aan de hand, maar mijn echte zoektocht naar de rest van de onderneming moet nog beginnen. Ik moet komende maandag aan Gerard tenslotte een gedetailleerd verslag uitbrengen.

Ik hoef niet lang te wachten. Met een zwoele stem en licht trillende lange wimpers vraagt Chantal, ondeugend glimlachend: 'Wil je met mij mee naar boven?'
'Leuk, Chantal, krijg ik een rondleiding?'

Dit gaat snel en efficiënt. Met een beetje geluk heb ik binnen tien minuten een betrouwbare indruk en weet ik waar we in de boeken moeten kijken, en dan kan ik weer op tijd naar huis voordat Pauline terug is na het koken en afwassen bij haar zus.

Ik ben heel benieuwd wat ik boven zoal aan zou treffen. Bij de bar hangt een pikant gedicht, ingelijst met de initialen J.B. Dat is geen verwijzing naar goedkope whisky. Dat zouden wel eens dat de initialen van mijn chef Jaap kunnen zijn. Nee, dat is te ver gezocht. Ik beperk mijn samenzweringstheorieën tot fiscale constructies. Ik neem het gedicht belangstellend in mij op. Deze 'literatuur' was mij, tot nu toe, onbekend.

Geur als boter

*Zacht heet en nat
Val met gevoel*

*Soms ruik jij wat naar paddenstoel
en anders misschien naar komijn
of naar bieslook, sesam en olijven
wellicht naar Franse kruiden (fijn)*

*Nu wil ik met mijn zeemeermin
't liefst zo de kruidenboter in*

J.B.

'Stoute jongen, wil je alles zien?', vraagt Chantal, terwijl ze mij de trap op leidt. In een kamertje gooit ze mij op het bed. Ik heb geen idee wat dit te betekenen heeft. Het lijkt ook hier één groot toneelspel. Of zou dit een misplaatst cadeau zijn voor mijn jubileum, naast de geijkte zilveren pen? Ik kijk Chantal onderzoekend aan om te zien of ze in het complot met mijn collega's zit.

'Stoute jongen', lacht Chantal, nu met een dreiging in haar stem. 'Zal ik jou eerst eens manieren leren?' Voordat ik het beseft, lig ik met handboeien vast aan de spijlen van het bed. Langzaam kleedt ze mij uit, terwijl ze zelf al bijna niets meer aan heeft. Ik ben verlegen, wat voor Chantal geen probleem is. Als professional doet zij haar werk, heel soepel. 'Je mag er best van genieten', knipoogt Chantal, met een giechel in haar stem. Dit is dus een spel, maar ik heb geen idee waar dit zal eindigen.

Dan gaat het alarm. Chantal kijkt verschrikt op en verliest haar speelsheid. Zij pakt haar negligé en snelt weg. 'Naar buiten!', roept ze mij toe. Zij beseft blijkbaar niet dat ik nog vastgeketend zit. Het licht gaat uit en ik zie rook.

Nooit had ik gedacht dat mijn tot op heden onberispelijke levensloop zo beschamend zou eindigen. Nooit zou ik de gelegenheid krijgen om het Groot Dictee der Nederlandse Taal te winnen om als taalkundige held vereerd te worden. Straks bij mijn uitvaart verwacht ik een speech met als motto 'Hij was geen held'. Nee, zelfs niet in de taal, al had ik zo graag één kansje gehad om vriend en vijand te laten zien wie ik werkelijk ben.

Ineens is het stil. Geen vuur, geen verstikking. Na een minuut gaat het licht weer aan. Chantal komt binnen, met een betonschaar. Verbijsterd vraag ik haar ademloos: 'Hoe kon ik hier in vredesnaam weg komen?'

'Dit is onze halfjaarlijkse brandoefening. Veiligheid staat bij ons voorop, zowel voor de reanimatie na de wurgseks als voor de betonschaar bij de BDSM. Die betonschaar is verplicht op last van de brandweer in Eindhoven, anders krijgen wij geen vergunning. Maar voor een ambtenaar van de Arbeidsinspectie was dat niet voldoende omdat hij wilde zien hoe we deze scene ook met elkaar oefenen. We hebben hem helemaal uitgekleded, ook financieel', grijnsde Chantal. 'Van hem moesten onmiddellijk alle spijlen los. *That's only half the fun, dude!* Toen die pennenlikker opnieuw binnen was gekomen en een boeterapport wilde opstellen, ging het licht uit en kwam de rook. Échte rook... Tja, en toen ging de sprinkler aan, met ijskoud water. En wie zegt dat mannen die hier gillen geen plezier hebben? Deze rat kon daar niets van zeggen, want met koud water houden we de gevreesde legionella buiten de deur, toch?'

Als ik denk aan veiligheid, denk ik aan veilig thuiskomen zonder dat ik mij bezwaard voel over wat ik gedaan heb, wat ik doe en wat ik ga doen. Met brandveiligheid had ik mij nooit bezig gehouden. Dat zie ik meer als een uit de hand gelopen hobby van Jaap, die als chef op kantoor ook de bedrijfshulpverlening aanstuurt. Ik houd helemaal niet zo van dat gedoe en die opwindning. Bij een brandoefening ga ik altijd zonder morren naar buiten in de hoop weer snel naar binnen te mogen om door te gaan met mijn normale werk.

Ik besef nu ineens heel goed waar ik ben en waarom ik hier ben. Ik kijk Chantal aan. Die valse grijns op haar gezicht lijkt in niets op haar liefvallige verschijning bij mijn binnenkomst. Het is hier één groot toneelspel.

‘En als de belastingdienst nu eens langs zou komen?’, vraag ik voorzichtig, gewaarschuwd door de vreselijke geschiedenis van mijn collega-ambtenaar bij de Arbeidsinspectie.

Chantal grinnikt, nu oprecht. ‘Leuk idee, maar weet je, die kennen wij hier maar al te goed. Dat is Jaap. Hij schrijft niet alleen prachtige gedichten, maar hij verzorgt hier in zijn vrije tijd ook alle veiligheidsmaatregelen. Zwart, natuurlijk...’